

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 5 (1104) 30 СТУДЗЕНЯ 2013 г.

Амбасадар Беларусі ў Варшаве прыняў удзел у святкаванні 150-годдзя Студзеньскага паўстання 1863 года

22 студзеня ў сталіцы Польшчы прыйшли ўрачысты і з нагоды 150-годдзя пачатку паўстання 1863 года.

На цырымоніі ў Варшаве прысутнічалі паслы Беларусі, Украіны, Літвы і Латвіі. Пасол Гайсёнак стаіць за прэзідэнтам Камароўскім (першы справа ад харцара са зічом). Фота prezydent.pl.

- У 1863 годзе людзі розных моваў, культур і рэлігій разам пайшлі ў бой за свабоду, - сказаў прэзідэнт Польшчы Браніслаў Камароўскі ў часе ўкладання вянкоў да помніка паўстанцам 1863 года на могілках Павонзкі ў Варшаве.

Ва ўшанаванні ўзялі ўдзел прадстаўнікі дзяржавных уладў Польшчы і духавенства розных канфесій, у тым ліку каталікі і праваслаўныя. Свечкі прынесла таксама моладзь і прадстаўнікі беларускай, украінскай ды літоўскай дыяспary у Польшчы.

У пасольстве Беларусі

ў Варшаве паведамілі, што Цэнтр беларускай культуры ў Варшаве рыхтуе выставу да 150-годдзя паўстання, якое палікі называюць "Студзеньскім паўстаннем", а ў Беларусі больш вядомага як Паўстанне Каліноўскага.

- Паўстанне 1863 года было апошнім акордам супольнага змагання за свабоду ўсіх народаў, якія некалі ўтваралі супольную дзяржаву, а пасля разам арганізвалі барацьбу за вызваленне.

На помніку ёсць герб Польшчы, і ёсць герб "Пагоні", і ёсць герб Русі, - адзначыў прэзідэнт Польшчы на Павонзках.

Нацыі, якія бралі ўдзел у Паўстанні 1863 года, зазначыў ён, а таксама і расіяне, цяпяр будуюць "сваю свабоду, сваё пачуцце тоеснасці, сваю добрую будучыню". Яны, сказаў прэзідэнт Камароўскі, адсылаюць нас да традыцыйнага выступу 1863 года, хоць і кожны народ па-свойму. "Напры-

клад, для нас, палякаў, паўстанне 1863 года - гэта нацыянальнае паўстанне. А вось для літоўцаў гэта пачатак дарогі да самастойнасці, да ўтварэння сучаснай літоўскай нацыі з асобнай дзяржавай", - падкрэсліў ён.

Тое самае адносіца і да беларусаў. Менавіта ў часе паўстання пачала выходитць першая газета на беларускай мове: "Мужыцкая праўда" - што стала важным этапам у самаўсведамленні беларусаў беларусамі.

Адбылася экumenічная малітва і цырымонія пачэснай варты. Пасля гэтага Браніслаў Камароўскі запаліў свечку на магіле генерала паўстанца Эдмунда Тачаноўскага (1822-1879).

На цырымоніі на Павонзках прысутнічалі і беларусы Варшавы з бел-чырвона-белым сцягам.

Сяргей Макарэвіч,
Мікола Бугай.

У Свіслачы правялі мерапрыемствы з нагоды паўстання Кастуся Каліноўскага

150-ыя ўгодкі Студзеньскага паўстання на тэрыторыі Беларусі не забытыя.

21 студзеня ў Свіслецкай гімназіі, якая носіць імя кіраўніка Студзеньскага паўстання ў Беларусі Кастуся Каліноўскага, прыйшло адмыслове мерапрыемства, - павес-

дамій прэс-сакратар беларускага пасольства ў Польшчы Аляксей Зелянко.

- На працягу года таксама будуть праходзіць розныя мерапрыемствы з удзелам мясцовых уладаў, таксама магчыма будуць удзельніцаў улады больш высокага ўзроўню.

22 студзеня пасол Польшчы ў Эспубліцы Беларусь Лешак Шарэпка, Генеральны консул Эспублікі Польшча ў Гарадні Анджэй Хадкевіч, прадстаўнікі літоўскай і латышскай пасольстваў у Менску, лідар "Руху за свабоду" Аляк-

сандр Мілінкевіч з сябрамі, а таксама свіслецкія актыўісты і прадстаўнікі непрызнанага беларускім уладамі Саюзу палікі усклалі вянкі да помнікаў Рамуальду Траўгуту і Кастусю Каліноўскаму - лідерам паўстання.

Наші кар.

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

425 гадоў з дня зацверджання Статута ВКЛ 1588 года

Пацверджаннем дзяржавай самастойнасці Вялікага Княства Літоўскага стала прыняцце ў 1588 г. III Статута ВКЛ. Ён быў зацверджаны прывілеем караля і вялікага князя Жыгімonta III Вазы і выдадзены ў віленскай друкарні, якая належала братам Мамонічам.

Гэты збор законаў быў падрыхтаваны камісіяй пад кіраўніцтвам канцлера Асташфія Валовіча і падканцлера Льва Сапегі.

III Статут Вялікага Княства Літоўскага ігнараваў акт Люблінскай уніі, замацоўваў незалежнасць Княства. Ён абавязваў урад вярнуць адрынутыя ад ВКЛ землі, забараняў прызначаць на дзяржавай пасады і надзяляць зямлі "чужакоў і загранічнікаў", у тым ліку палякаў, захоўваў адасобленасць дзяржавы. У тэксле ні разу не згадваецца Люблінская ўнія. Па зместу гэтага дакумента Вялікага Княства Літоўскага выступала самастойнай дзяржавай.

Статут ВКЛ 1588 г. складаўся з 14 частак і 488 артыкулаў. У ім знайшла адлюстраванне тэорыя падзелу ўлады на заканадаўчую (сойм), выканавчуую (вялікі князь,

службовыя асобы) і судовую (Трыбунал ВКЛ, земскія і падкамарскія суды). Ва ўступе падканцлер Леў Сапега сформуляваў галоўную ідэю праваў дзяржавы - падначаленне ўсіх адзінаму праву.

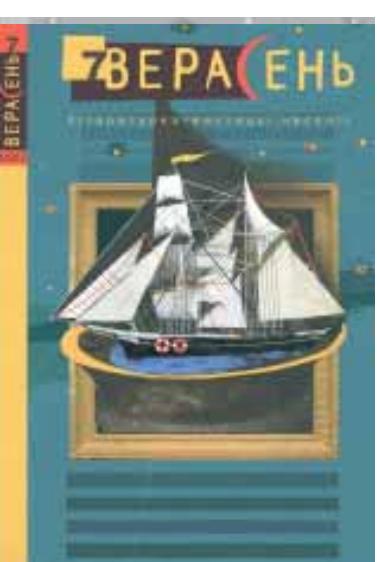
З аднаго боку, артыкулы Статута абавязвалі вялікага князя праводзіці палітыку ве-рацярпімасці, забяспечваць спакой усіх жыхароў краіны. Збор законаў прадугледжваў адказнасць шляхты за забойства простага чалавека, забараняў передачу ў няволю вольнага чалавека за даўгі ці злачынства, амняюваў пакаранне непаўнагадовых да 16 гадоў.

III Статут ВКЛ складзены на старабеларускай мове новай фармацыі, якую разуме-

(Wikiedyja.)

Студзеньскі "Верасень"

Выйшаў з друку чарговы нумар літаратурна-масацкага часопіса "Верасень". Сёмы нумар атрымаўся пазімоваму "шчодрым" на пазію і прозу. У ім друкуюцца вершы: Святланы Богуш, Кацярыны Глухойскай, Усевалада Чорнага, Юліі Цяльпук, Алеся Емельянава-Шыловіча, Святланы Куль, Васіля Дэбіша, Алеся Разанава... Проза прадстаўлена творамі Надзеі Філон, Андрэя Дзічэнкі, Юліі Бажок, Рамана Абрамчука, Аляксандры Сымановіч, Стаса Ільіна, Лявона Валасюка. У раздзеле "Пераклады" Павел Надольскі знаёміць чытачоў з вершамі класіка польскай пазіції Цыпрыяна Норвіда. "Крытыку" ў нумары прадстаўляюць артыкулы Алены Свetchнікавай, Святланы Каляндкі, Алы Петрушкевіч... Старонкі з "вісібіскага" дзёйніка друкуюць Уладзімір Сіўчыкаў. Стала аўтарка "Верасені" Марына Яўсейчык гутарыць з вядомай грамадскай і культурнай дзяя-

Акадэмнізе, кнігарні выда-вецтва "Логвінаў".

Чытайце часопіс "Верасень" на старонках Беларускай інтэрнэт-бібліятэкі камунікат.org а таксама на сайце ТБМ імя Францішка Скарыны.

Дасылайце свае творы ў "Верасень" на е-mail: verasenches@gmail.com

Пастанова Рады ТБМ імя Ф. Скарыны "Аб перарэгістрацыі сяброў ТБМ у 2013 годзе"

Мінск

20 студзеня 2013 г.

Рада ТБМ пастанаўляе:

У сувязі з магчымымі зменамі ў заканадаўстве Рэспублікі Беларусь правесці на працягу 2013 г. перарэгістрацыю ўсіх сяброў ТБМ.

Адказныя - старшыні рэгіональных арганізацый ТБМ.

Анкета сябра ТБМ

1. Прозвішча, імя,
імя па-бацьку

2. Дакладная дата і
месца нараджэння

3. Кароткія біографічныя
дадзеныя, уключаючы
звесткі:

3.1. Дакладны хатні адрес:
Вуліца, дом, корпус,
кватэра, горад,
паштовы індэкс

3.2. Хатні, мабільны
тэлефон, e-mail.

4. Нумар пасведчання
сябра ТБМ (калі ёсць)

5. Месца працы і пасада

6. З якога году з'яўляецца
сябрам ТБМ

Хто адкажа за знішчэнне дзяржаўной уласнасці?

Са сродкаў масавай інфармацыі і звяртаў грамадзян стала вядома, што ў некаторых месцах пазымалі толькі што ўстаноўленыя бігборды "Мама = мова. Любіш маму?" Журналістам не ўдалося высветліць, хто і паводле чыгога загаду гэта зрабіў. Старшыня ТБМ Алег Трусаў звярнуўся з гэтай нагоды да Генеральнага прокурора Беларусі.

"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск, вул. Румянцава, 13, тэл/факс: 284-85-11.
Рэгістраваны рэгістрація №3015741233011 у філіяле №539 "Беліквестбанк" г. Мінск, код 739.

26 студзеня 2013 г. № 8

Спадару А. У. Конюку,
Генеральному прокурору
Рэспублікі Беларусь
220050, г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 22

Аб свядомым знішчэнні дзяржаўной маёрасці
і нелюбові да дзяржаўной беларускай мовы

Паважаны Аляксандр Уладзіміравіч!

У грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" звярнуўся грамадзянин Рэспублікі Беларусь, якія абураны фактамі знішчэння ў горадзе Мінску і некаторых іншых гарадах Беларусі бігбордаў, заказаных і аплочаных Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Мэта гэтых бігбордаў - заахвочыць грамадзяніну нашай краіны не саромеца размаўляць на роднай мове. Найбольш абурае іх знішчэнне рэкламных шчытоў з надпісам "Мама=мова".

Са сродкаў масавай інфармацыі мы даведаліся, што ўстаноўка гэтых шчытоў была ўзгоднена з мясцовымі ўладамі. Звычайна рэкламны шчыт стаіць на вызначаным для яго месцы каля паўгоду. Але, напрыклад, у Мінску азначаны вышэй рэкламны шчыт "Мама=мова" не прастаяў і некалькіх дзён. Пры tym, нікто не ведае, хто яго зняў і па якой прычине.

У сувязі з гэтым просім Вас правесці працоўную рэспубліканскую кампанію па факце наўмыснага знішчэння дзяржаўной маёрасці. Складваеца ўражанне, што асобы, якія загадалі таемна зняць згаданыя бігборды, не паважаюць дзяржаўную беларускую мову і не падзяляюць думку, выказаную Кіраўніком нашай дзяржавы на IV Усебеларускім народным сходзе: "Беларуская мова з'яўляецца важнейшым нацыянальным культурным здабыткам".

Было б добра, каб імёны гэтых асоб сталі вядомыя шырокай грамадскасці.
З павагай,

Старшыня ТБМ

Алег Трусаў.

Кіраўніцтва ТБМ рапіц жыхарам гарадоў, дзе заўважаны факты знішчэння толькі што ўстаноўленых бігбордаў, звяртаца ў працягнуту сваіх гарадоў і раёнаў з аналагічнымі лістамі, каб і мясцовыя працоўнікі паўдзельнічалі ў навядзенні парадку ў краіне ў пытанні недапушчэння дрому чай беларусафобіі, якая ўсё часцей дае пра сябе знаць у розных "славянскіх маршах", антыкаліноўскіх канферэнцыях і вось яшчэ і ў нахабным знішчэнні маёрасці дзяржавы Беларусь.

Вынікі "Беларускага пяціборства - XII"

16 студзеня ў Магілёве адбылося "Беларуское пяціборства-XII". Развізываць сваёй мовай матэматычныя задачы, адказваць на пытанні з прыродазнаўства, гісторыі Беларусі, беларускай літаратуры і мовы сабраўся 23 наўчэнцы 8-11 класаў з розных гарадоў і вёсак Магілёўшчыны. 23 спаборнікі гатавы былі адказваць, што атрымалі ў сваіх установах годную адкуранцю. У некаторых гэта атрымалася, хаця тут варта дадаць слова "адносна", таму што выніковыя балы невялікія, асабліва ў гуманітарных наўчэннях.

Адны -
слова прыз за
лепшы развязак
матэматычных
задач атрымае
Лаўрэнція Ягор
з вёскі Пудаўня
Дрыбінскага раёна. Маці, на-
стаўніца матэма-
тыкі, змагла да-
лучыць сына да

Марыя Пілецкая, III прыз

Ганна Бандарэнка, настаўніца

кія вынікі ў мове і літаратуры (настаўніца - Ганна Бандарэнка), чым і заслужыла свой прыз. Марыя атрымае і адмысловы прыз за лепшы адказ на пытанне па літаратуре. Такі ж прыз будзе ўручаны і яе аднокласніку Зміцеру Юркову.

Другое месца ў адзі-

наццацікласніцы бабруйскай гімна-
зіі № 3 Жырке-
віч Настасці. На-
стаўніца легендай беларускага пяці-
борства, бо ўдзе-
льняўчала ў гэтым спаборніцтве ча-
тыры разы і кожны раз займала прызовыя месцы - два першых мес-
цы (2010 і 2012) і два другіх (2011 і 2013). На гэты раз яна прывяла з сабой сястру Ан-
геліну, восьмі-
класніцу той жа гімназіі. I малод-

шая перамагла, атрымаўшы больш высокія балы, чым у старэйшай сястры, па ўсіх наўчэннях, акрамя мовы. У Насты ж па мове самы высокі бал, і яна атрымае адмысловы прыз за лепшую мову. Ангеліне Жырке-віч, акрамя галоўнага прыза, будзе ўручаны

Настасся Жырке-віч, II прыз

Ангеліна Жырке-віч, I прыз

л ё ў скай
гімназіі №1
Алесь Гаў-
рыленка.

А -
мы слоў
прыз за леп-
шыя адказы
на пытанні з
гісторыі Магі-
лёўшчыны
журы выра-
шыла не пры-
суджаць.
Чарговы раз
можна выка-
заць шкада-
ванне аб ніз-
кай якасці гу-
манітарнай
адукцыі ў
школах Бела-
rusi, асабліва
адукацыі
і тычнай гісто-
рыі, мовы і
літаратуры
свой краіны.

Міхась Булавацкі,
старшыня журы
Фота Надзея Бацілавай.

Хрысціянскі аздараўленчы пост як сродак у практицы масавай разгрузачна-дыетычнай прафілактыкі

(Даклад на славянска-балтыйскім медыцынскім форуме "Санкт-Пецярбург - ГАСТРА - 2012")

Хвала Ісусу Хрысту!
На векі вечныя.
Аман!

Па блаславеніі з да-
зволу Яго Высокапраасвя-
чэнства Мітрапаліта Менская-
Магілёўскага Архіепіскапа Та-
дэвуша Кандрусеўіча, які 16
гадоў служыў у гэтай паўноч-
най сталіцы Раці, і ад імя ёсіх
хрысціян-католікаў Беларусі я
выступаю на гэтым знакамітым
Форуме прагрэсіўных меды-
каў-прафесіяналаў з розных
краін свету.

У Еўропе, ЗША, СНД
у цяперашні час назіраюца
складаныя сацыялагічныя а-
бставіны, якія характарызу-
юцца няўстойлівасцю шлюбу,
ніzkай нараджальнасцю, зні-
жэннем колькасці насельніцтва
і, як вынік, пагаршэннем эка-
лагічных, духоўных і сацыяль-
ных абставін.

Парушаюца ўмовы
працы, не хапае рабочай сілы
сярэдняй і пачатковай квалі-
фікацыі.

Прасочваеца вялікая і
амаль некіраваная міжнарод-
ная міграцыя ў пошуках любой
працы. Зараз лягчэй знайсці
медыка-прафесіянала, чым
прыбіральщыцу. Усё гэта без-
умоўна прыцягвае ўвагу рэлі-
гійнай і навуковай грамадскасці
з мэтай выбуўлення чалавечтва
ад пагрозы нацыянальнай бяс-
пекі, якая вядзе да выраджэння
нацыі.

Ваш суайчыннік А.Б.
Красільнікаў арганізаваў гра-
мадскі рух "За захаванне нацыі".
На прэзентацыі гэтага руху ў
Екацерынбурзе прывёў такія
факты: штогод краіна губляе
ад 500 тысяч да мільёна чалавек,
а на чатыры смерці пры-
ходзіцца толькі троє народжаных.
Ён лічыць, што неабходна
аб'яднаць трох вялікіх сілы. А
якія гэта сілы? Дзяржава, гра-
мадства, Царква.

Праблемы, паднятые
на Форуме, не новыя, яны
дакладна вывучаны ў трафалогії,
у галіне агульной фізіялогії
арганізма, нутрыцыялогії, са-
цыяльнай псіхалогії, этнаген-
езе, у навуцы аб наасферы.
Гэтыя навуковыя дысцыпліны
створаны такімі выдатнымі ву-
чонымі, як Веніамінаў, Пашу-
цін, Выгодскі, Гумялёў, Вяр-
надскі, Угальеў, Арынчын, Ніка-
лаеў, Каюсаў, Максімаў, Гур-
віч, Харашылаў, Мураўёў і
многія іншыя, якія плённа
працујаць і сеняня.

У Расіі пашыраеца
афіцыйная сетка здраўніц і
цэнтраў з прымненнем РДТ, а
у Санкт-Пецярбурзе нават
ёсць цэнтр падрыхтоўкі, уда-
сканалення медыкаў-прафесі-
яналаў па спецыяльнасці РДТ.

Але з імі, медыкамі,
няма афіцыйнай Царкви!

У нас, у Беларусі, Цар-
ква актыўніше практику ачыш-
чальнай-прафілактычнага посту,
але з ёй няма афіцыйнай ме-

дыцыны.

У Расіі лекары самі, а ў
Беларусі Царква сама. Хіба
гэта не парадокс?

У прыватнасці, у Беларусі
сфармавана канцэпцыя
захавання здароўя грамадзян,
яна ўхвалена Прэзідэнтам.

Усім вядома, што за
апошні час у Беларусі пабудо-
вана значная колькасць сучас-
ных спартыўных комплексаў, і
наша невялікая краіна па не-
каторых відах спорту складае
пэўную канкуренцыю на між-
народным узроўні.

Ідэя захавання здароўя
грамадзян станоўча супрэта і
у клерыкальных колах Бела-
rusi. Так, я маю гонар пера-
даць вам блаславенне Яго Вы-
сокапраасвяшчэнства Мітрапа-
літа Тадэвуша Кандрусеўі-
ча, які цалкам падтрымлівае
гэты кірунак.

У Беларусі хрысціян-
католікаў калі трох мільёнаў.
Праваслаўных хрысціян у на-
шай краіне значна больш.

Неабходна адзначыць,
што ўпершыню ў Беларусі Мі-
ністэрства аховы здароўя пра-
вяло бясплатную патранаж-
ную падтрымку вернікам у
правядзенні чыстага посту. Бы-
ло праведзена шэсць відаў ана-
лізаў у групе з 58 чалавек, якія
пасціліся. Камісія, у якую ўва-
ходзілі лекары вышэйшай ка-
тэгорыі, кандыдаты і дактары
наук, пасля дэталёвага ана-
лізу прызнала гатовым тых,
хто пасціўся, да 10-дзённага
посту на вадзе.

Вынікі папярэдняга і
канчатковага амбулаторнага
аналізу пераканалі нас у тым,
што ўдзельнікі гэтага ўзыншага
аздараўленчага хрысціян-
скага акту атрымалі высокія
вынікі ачысткі ўласнага арга-
нізма. 90% удзельнікаў пры-
зналі сваё самаадчуванне вы-
датным. Нездавальняльных
вынікаў не назіралася.

Такім чынам, у Бела-
rusi стварыліся ўмовы, якія
заключаюцца ва ўзмацненні
кансалідацыі дзяржавы і Царк-
вы ў работе па масавым пра-
візіні хрысціянскага посту ў ра-
мках царкоўнага календара.

Неабходна пашыраць
практику ачышчальна-аздараў-
ленчага посту насельніцтва,
які заключаецца ў прынцыпі
чыстай вады з раніцы да 12.00
- абеду. Разумею, што гэта ма-
ленькая крокі, але яны даступ-
ныя кожнаму. Пост павінен
радаваць людзей сваімі станоў-
чымі вынікамі, тым больш, што
практика пашчэння падтрым-
ліваеца не толькі Царквой, але і
Дзяржавай.

Ежа для тых, хто пос-
ціца, павінна быць экалагічна
чыстай, са свежых прадуктаў.

Неабходна на працягу
года арганізоўваць абслугоў-
ванне з боку медыцыны тых
вернікаў, паломнікаў, якія по-
сціца і пры гэтым імкнуща
наведаць Святыя мясціны.

Такім чынам, размова
ідзе аб новай індустріі аховы
здароўя, пры развіціі якой
можа быць выкарыстаны як
дзяржаўны, так і прыватны
капітал.

Вынікі такой дзейнасці
дадуць грамадству выхаваных
людзей, здаровыя сем'і і ўдзяч-
ных нашчадкаў - дзяцей.

Зыходзячы са сказа-
нага вышэй, мы лічым сваім
абавязкам звярнуцца да ўдзе-
льнікаў Форуму (каля 600 чал.)
з наступнымі пропанаванімі:

1. Распрацаўваць па-
лажэнне аб захаванні здароўя лю-
дзей як мэты развіція сучас-
нага грамадства на ўсёй пра-
сторы СНД.

2. Увесці ў адпаведныя
праграмныя дакументы Саюз-
най дзяржавы па-лажэнне:

a) аб здаровай нацыі;

b) аб нацыянальнай
бяспечы;

v) аб удасканаленіі
выхавання здаровага пака-
лення.

3. Распаўсюдзіць гэта
па-лажэнне на праграмныя да-
кументы аб сям'і і дзяцінстве,
на праграмы ўстаноў адукцыі
вышэйшай і сярэдняй школы,
на армейскія статуты.

4. Увесці ў практику
ўсіх канфесій Саюзной дзяржавы
пала-лажэнне аб пашырэнні¹
этнічных форм посту ў саюзе з
кіраўнічымі медыцынскімі ор-
ганамі кожнага рэгіёна.

5. Арганізація ільгот-
ных падаткаў для ўсіх рэзідэнтаў
пры ўмове падтрымання імі
канфесійнага посту.

6. Увесці ў статуты
дзейнасці ўсіх прыватных,
дзяржаўных адукацийных уста-
ноў і маніторынг на асновах РДП
і РДТ, а таксама на навейших
дасягненнях валеалогії.

7. Падрыхтаваць пра-
ект адпаведных прэферэнцый
на факце сумеснай дзейнасці
органаў аховы здароўя, уста-
ноў адукцыі, лячэбных уста-
ноў і акадэмічных клінік па
пытаціях аховы здароўя.

8. На дзяржаўным уз-
роўні праводзіць сіламі акадэмі-
чных і іншых клінічных уста-
ноў маніторынг па асновах РДП
і РДТ, а таксама на навейших
дасягненнях валеалогії.

9. Ва ўсіх відах масавай
інформацыі (тлебачанне, прэса,
кнігадрукаванне, інтэрнэт) не
менш 10% часу прысвяціц
названым вышэй пытнням.

10. Прызнаць адхілен-
не ад указаных мерапрыем-
стваў парушэннем правоў
грамадзяніна СНД.

Дазвольце перадаць
Вам слова маёй мамы, якой у
гэтым годзе спаўняеца 99
гадоў: "Усім вам жадаю
здаровага даўгагалечія".

Хрысціянін.

(Пераклад з рускай мо-
вы. Скарочана.)

Абраменка Эдуард Якаўлевіч
Азаронак Вікторыя
Андрucівіч Станіслаў Вячас.
Ануфрыенка Валянціна
Аскерка Валянціна Валянцін.
Аўкштулевіч Тамара Яўген.
Аўсесенка Кацярына Валер.
Ахрамчук Віктар Георгіевіч
Бабічай Антон Вячаслававіч
Багдановіч Эвеліна Паўлаўна
Багдзевіч А.І.
Баравік Марыя Якаўлеўна
Бардош Іна Анатольевна
Барысік Мікалай
Богуш Мікалай
Болбас Вадзім Іванавіч
Бубен Уладзімір
Бублікава Лілія
Бубновіч Іна Іванаўна
Бузо Алег Леанідавіч
Бязрукая Аксана Юр'еўна
Бяліста Марына
Бярэзіна Надзея Уладзімір.
Вабішчэвіч Таццяна Іванаўна
Васючэнка Пяцро Васільевіч
Ваўрышук Наталля Юр'еўна
Вашкевіч Марына
Верхачуб Уладзімір Васільев.
Войткун Галіна Ветхалаўна
Вярцайка Алесь
Галікевіч Яўген Ціханавіч
Гаравы Леанід Антонавіч
Гарбацэвіч Валер
Гарнастай Алена
Гарэлова Ганна
Гарэцкі Іосіф Аляксандравіч
Гільвей Вацлаў
Голуб Аксана Уладзіміраўна
Грын Ігар Іванавіч
Грышан Мікола Паўлавіч
Губарэвіч Настасія Уладзімір.
Губарэвіч Юры Іванавіч
Гуцалік Галіна
Дамашэвіч Уладзімір Макс.
Дземідовіч Вольга Валер'еўна
Дзенісевич Павел Алегавіч
Дзэружынскі Аляксандра Вік.
Дзімітручына Ганна Мікалай.
Добыш Генадзь Канстанцін.
Драгун Павел Якаўлевіч
Драздова Марыя Аркадз.
Дубіцкі Віктар Сымонавіч
Емільянава Аляксандра Вік.
Жаўняровіч Ганна Дзмітры.
Жук Мікалай
Жукоўская Л. С.
Забаўская Святлана
Засім Тамара
Заяц Генадзь Мікалайевіч
Іванікі Павел Яўгенавіч
Ігнаценка М.І.
Іжохіна Надзея Іванаўна
Іжохіна Таццяна Мікалайевіч
Калядка Таццяна Рыгораўна
Камесніковіч Вольга
Камінскія Аліна Аляксандран.
Канановіч Ірына
Канашэнка Рыгор
Канойка Ігар
Карбановіч Сяргей
Карніева Алена Віктараўна
Касаржэўскі Віктар Іванавіч.

Касцючык Валянціна Міхайл.
Качура Яўген
Кірэеў Антось Мікалаевіч
Кішкуна Уладзімір Герасім.
Клімович Наталія
Клімчык Генадзь
Кляшчонак Алена
Ковель Уладзімір
Корзан Алла Вікенцьеўна
Краснабаеў Артур Мікалай.
Красоўскі Сяргей Уладзімір.
Крук Алена
Крываногава Святлана
Крыванос Алеся
Крывалуст Дзмітры Валер.
Крысюк Людміла
Крэйніна Людміла Міхайл.
Кузьмінка Наталля Алег.
Курыленка Юлія
Кур'ян Астап Андрэевіч
Кухаронак Аляксандэр Дзміт.
Кухарэнка Настасія
Кучаравенка Паліна Уладзімір.
Кучынскі Віталь Паўлавіч
Лабада Анастасія
Лагодская Ірина
Ладыга Сяргей Паўлавіч
Лазарэвіч Аляксандэр
Лашкоўская Рэгіна В.
Ліс Тамара
Літаш Вольга
Літвіна Людміла Сямёнаўна
Лопух Таццяна Уладзіміраўна
Лукашонак Тамара
Лукашэвіч Тамара Георгіевна
Лыч Леанід Міхайлівіч
Лявончыкова Дз.
Ляшчынскі Іван Купрыяновіч
Мазынскі Валер Яўгенавіч
Макарэвіч Аляксандэр Васіл.
Малінаўская Таццяна Рыгор.
Марачкін Ігар Аляксееўіч
Мартынаў Мікола Рыгоравіч
Маслюкова Алена Аляксандран.
Матавілаўка Кацярына Ігар.
Матэлёнак Леанід Аляксандран.
Машнік Таццяна Аляксандран.
Мінько Жанна
Мірановіч Міхаіл
Місунна Раман
Мішчанкова Юлія Анатол.
Мудроў Максім
Мурашка Ігар
Мін'коў Юры Уладзіміравіч
Міцельскі Мікалай Міхайл.
Надакунева

(Працяг. Пачатак у папяр.
нумары.)

Да такога дакумента цяжка яшчэ нешта дадаць, такому паслужнemu спісу пазайдзросціў бы любы афіцэр, але цікава, што ягоная жаўнерская служба пачалася з таго, што камандзіру роты, які абазваў яго "палякам - бунтаром" Нарбут адказаў аплявухай. Ён быў аддадзены пад вясны суд, але, на шчасце, нейкі з указаў цара Мікалая I забараняў такім словамі зневажаць салдат, таму Людвік адкараскаўся толькі арыштам і пераводам 05.08. 1854 г. у полк, які адпраўляўся на Каўказскі фронт. Потым, у лістах з Каўказа ён прасіў сястру Тадору прыслать хация б засушаную кветку або жытні каласок з родных палёў.

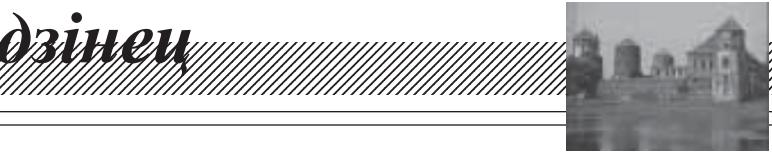
Krysztyyna z Sadowskich
NARBUTTOWA
(matka Ludwika).

**Крыстына з Садоўскіх
Нарбут,
маці Людвіка**

Падчас службы ў войску Нарбут адбыўся як прафесійны вайсковец высокага класу, удзельнічаючы ў супрацьпартызанскіх дзеяннях рускага войска, да тонкасці спасіці маствацтва партызанская вайны. Усё гэта яму хутка спартрэбіца.

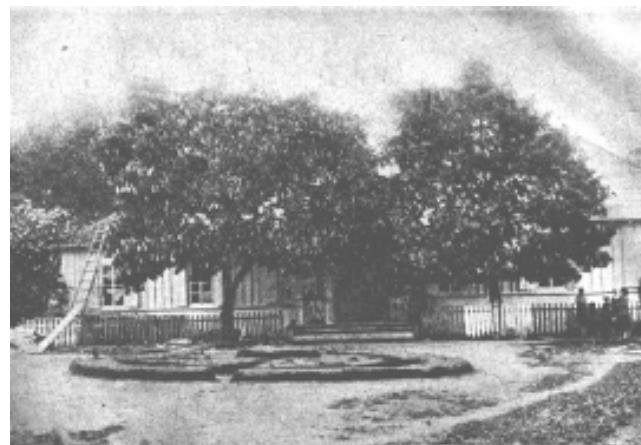
У 1859 г., у чыне падпартучніка Нарбут зваленінецца са службы, з-за "хатніх акаличнасцяў" і напачатку красавіка 1860 г. ён ужо ў родных Шаўрах. За час яго адсутнасці ў сядзібе нічога не змянілася. Тая ж шляхочая хата з ганкам на падмурку, тыя ж гаспадарчыя пабудовы, той жа лес навакол. Ноціна пастарэў бацька, ён амаль аглух, пастарэла маці, вырасла і стала прыгожай паненкой сястра Тэся. Людвік заняўся гаспадарскімі справамі, занава, як сталы чалавек перазнаёміўся з суседзямі, а праз некаторы час на паўгоды паехаў у Варшаву і Кракаў.

У самым блізкім сусед-

Лаўрэш Леанід

Паўстанне 1863 г. на Лідчыне Перад паўстаннем*

DWÓR W SZAWRACH.

Двор у Шаўрах

стве з Шаўрамі знаходзіўся маёнтак Сербянішкі які належаў маладой удаве Амелі Седлікоўскай (з Кунцэвічаў). Амеля вылучалася сярод жанчын свайго кола добрай адкукацыяй. Яшчэ раней яна сібравала з сям'ёй Нарбутаў і часта бывала ў Шаўрах, таму пасля віртання Людвіка, маладая людзі хутка зблізіліся і ў 1861 г. пабраўся шлюбам, пасля чаго маладая сям'я пасялілася ў маёнтку Сербянішкі. Іх адзіна дзіця - дачка Марыя памерла немаўлём.

Гэтыя некалькі гадоў, калі Людвік вёў жыццё жанатага чалавека, займаўся гаспадаркай, чытаў кнігі і газеты, вёў перапіску з сябрамі, паляваў, праляцелі вельмі хутка. Кім бы ён мог стаць, калі бы не паўстанне?

Невядома.

Але менавіта ў гэты кароткі перыяд свайго жыцця ён пісаў пісаніні верши і артыкулы для прэсы і, хто ведае, можа быць з часам атрымаў бы вядомасць не меншую, чым яго бацька? Але толькі досвед аднаго занятку гэтага перыяду - палявання хутка спатрэбіўся баявому афіцэру. Менавіта падчас палявання, Нарбут вывучыў кожную сцежку на Лідчыне і пазнаёміўся з многімі людзьмі.

Мірон-Браніслаў Нарбут у невыдадзенай частцы сваіх мемуарах так апісваў Людвіка: "Бачыў яго, здаецца, у 1860 г. у Лідзе на канітрахах, быў ён невялікага росту, худы, лысаваты бландын, з меланхолічным выразам на

твары, прычым адрозніваўся вялікай разважлівасцю, пачцівасцю і павагай да людзей - эта быў яго галоўныя якасці. Негаманлівы, сціплы, готовы датамагчы кожнаму, быў ён усімі паважаны гэтак жа, як і яго бацька". Падчас паўстання, стаў ён "як бы іншым чалавекам, зікла меланхолія, а ёсё яго аблічча выяўляла... радасць ад таго, што ён дачаўся горача жаданага часу, пра які марыў раней".

У 1862 г. да яго з Вільні прыехаў брат Бяляслаў, каб перадаць адозу варшаўскага Цэнтральнага Народнага Камітэта. На наступны ж дзень Людвік паехаў у Вільню, супстрэўся з сябрамі рэвалюцыйнага камітэта і выказаў им сваё жаданне прыняць удзел у будучым выступе, пасля чаго вірнуўся дахаты і пачаў чакаць загаду пра ўзброеное паўстанне.

BOLESŁAW NARBUT
Бяляслаў Нарбут

Перад паўстаннем

У 1855 г. памірае цар Мікалаі I, Расея атрымлівае ганебную паразу ў Крымскай вайне. Сітуацыя ў якой новы цар Аляксандар II уступаў на пасад у 1855 г., адзначана дыктавала неабходнасць рэформаў і лібералізацыі рэжыму. Улады на той момант не мелі праграмы пераўтварэння, але "польскае пытанне" непазбежна адразу апінулася ў цэнтры іх увагі. Расея прыграла Крымскую вайну, але на Парыжскай мірнай канфе-

рэнцыі расійскі прадстаўнік граф А.Ф. Арлоў рапчуа адмовіўся разглядаць "польскае пытанне" як міжнароднае. Але Крымская вайна скончыла з Венскай сістэмай міжнародных адносін, заснаванай пасля паразы Напалеона на альянсе Раманавых, Габсбургаў і Гогенцолернаў. А імператар французаў Напалеон III дэклараў сабе як абаронца правоў нацыянальнасцяў.

У студзені 1856 г. памёр найсвятлішы князь Варшаўскі намеснік Паскевіч І.Ф., які для Царства Польскага сімвалічна быў амаль такай жа фігурай, як цар Мікалаі I для ўсей імперыі. Яго змяніў князь М.Д. Гарнажаў які добра ставіўся да палякаў, ён імкнулася знайсці агульную мову з мясцовай свецкай і касцельнай арыстакратыяй, прыцягнуць яе да ўдзелу ў кіраванні краем. Напачатку траўня 1856 г. Аляксандар II упершыню пасля ўзыходу на пасад наведаў Варшаву. Гэта было буйной палітычнай падзеяй еўрапейскага маштабу, у Варшаве Аляксандар прыняў спецыяльных прадстаўнікоў вялікіх дзяржаў, якія віталі яго як новага цара. Прыйсунічала і єўрапейская радня імператара. Прыймаючы эліту Царства Польскага - сенатару і вышэйшых іерархіяў каталіцкага касцёла, Аляксандар выступіў на французскім мове і запўніў аўдыторыю, што прыбыло "забытымі мінулае, натхнёнымі найлепшымі намерамі для краю, ... перапоўненымі рашучаці працягнуць справу свайго бацькі". Найболей гучнай фразай царскага выступу, быў двойчы ці нават тройчы вымаленія словаў перасцярогі: "Pas de reveries", г.зн. "ніякіх летуцэнняў". Тым не менш неўзабаве серыя дзяржаўных мер, асцярожна, але выразна карэктавала былау палітыку Мікалая I.

Традыцыйная для пачатку новага царства ванна палітычна амністыйя вярнула з высылкі дзекабрыстаў, удзельнікаў украінскага Кірыла-Мефодзіеўскага брацтва, петрашэўцаў, удзельнікаў паўстання 1830-1831 гг. Было адменена ваеннае становішча ў Царстве Польскім і ў заходніх губерніях. У 1858 г. у Віленскай, а ў 1860 г. у Кіеўскай навучальных акругах аднавілася вывучэнне польскай мовы (па выбары саміх навучэнцаў) як адной з замежных. Важныя наступствы меў дэзвол на 1857 г. на адкрыццё ў Варшаве Земляробчага таварыства (Towarzystwo Rolnicze) на чале з графам Анджэем Замойскім, плямянікам А. Чартарыйскага. Яно прыступіла да працы ў студзені 1858 г. і ўжо неўзабаве налічвала каля чатырох тысяч сябров - дваран-землеўладальникаў. Таварыства мела аддзяленні прыкладна ў 80 паветах Царства і планавала распаўсюдзіцца на Вільню і Кіеў, але ўлады згоды не дазволілі. Не планавалі ўлады і аднаўленне аўтаноміі Царства ў ранейшым

аб'eme, асабліва з самастойным войскам. У канцы 1850-х і пачатку 1860-х гг. у Расіі складалася сітуацыя, тыповая для перыяду лібералізацыі цвёрдых аўтарытарных рэжыму: улады не давяралі падданым а грамадства - уладам.

Тым не менш як жэст прыязнасці манарха грамадскасцю было ацэнена прызнацьне ў канцы 1855 г. новага генерал-губернатара Віленскай, Ковенскай і Гарадзенскай губерній. Ім стаў даўні прыбліжаны Аляксандар, адзін з яго ваенных настаўнікаў у маладыя гады, генерал-ад'ютант У.І. Назімаў. Ён ужо меў у нас добрую рэпутацыю: яшчэ ў 1840 г., калі Мікалаі I паслаў яго ў Вільню для палітычнага дэзволу на мяшчанінага дэпутата Ф.Я. Мірковіча шырокую змову. Тады Назімаў разабраўшыся на месцы, не даў ходу высунутым авінавачванням, чым уратаваў шмат чалавечых лёсau. Назімаў здолеў усталяваць добрыя адносіны да сябе і сваіх блізкіх вайсковых і цывільных супрацоўнікаў з боку мясцовай арыстакраты. Балі, прыёмы, абеды з удзелам самых бліскучых дам вышэйшага свету (за адной з іх пры Назімаўе нават замацавалася свецкая мянушка "krolowa litewska" (літоўская каралева)) спачатку стварылі атмасферу даверу і умацавалі ў мясцовай шляхце меркаванні пра сябе як пра партнёра расейскай адміністрацыі. Адным з буйных адміністрацыйных поспехаў Назімаў стала падахвочванне віленскага, ковенскага і гарадзенскага дваранства да выступу з ініцыятывай адміністрацыі прыгоннага права. Аляксандар II, ўлетку 1858 г. здзесніў паездку па шэрагу губерняў і ў выступах перад прадстаўнікамі дваранства ў Вільні быў падкрэслена ласкавы і міласцівы: "Вы першыя паказалі прыклад, і ўся Імперия за вами рушыла ўслед. ... Мне прыемна бачыць сябе, аточанымі вами".

Лідчына перад паўстаннем

Параза паўстання 1930-31 гг. дэмаралізавала, увяла наш Край у поўную апатаю. Пра агульныя маральныя стан гараджан Мірон-Браніслаў Нарбут, аўтар націкаўскай касцёла на параты (пачатак а 8-й раніцы), і, усеўчыся на лаўку, убачыў уваішоўшага ў касцёл хісткім крокам мажнога і напалову п'янага мужчыну, які сеў на суседнюю лаўку. Гэта быў граф Плятар, дэздіч Шайбакполя і знаўца Бахуса". Пасля набажэнства Маркевіч зашоў да гвардыяна францішкану на гарэлку і зноў сустрэўся там з графам і з іншымі наведвальнікамі касцёла. Гвардыян пазнаміў Маркевіча і Плятара. "Маркевіч аддаўшы паклон спытаў Плятара: "Пане граф! Міла мне ў асобе пана пазнаць мужа супрауднай дасканаласці. Дагэтуль я быў маршалкам Таварыства Трубна-Бібулярнага і ўпіваўся звычайна калі 10-й раніцы, першым за любога іншага сябра; сёня я пераканаўся, што нягодны гэтай пасады і аддаю яе ў больш прыстойнай руці пана, які ўмее быць п'янам ужо на паратах. Прашу толькі распавесці як можна дайсці да такай дасканаласці?" На што ўзрадаваны Плятар адказаў: "Вельмі проста - наогул не трэба ніколі цверзец". Потым быў моцны пасада на Плятара пад падножкай. Шынок наведвалі прыезджы ў горад людзі, каб пад-

сілкавацца, а некалькі жыхароў горада праводзілі тут цэльны дні. Гэтыя "агульнікі" - пастаянныя наведвальнікі, шынкуру плацілі стабільную плату "поўную квоту" і "мелі права піць у яго гарэлку без разліку, зразумела, нікога не частуючы.

Гаспадар шынка дасканала ведаў ступень жадання і мажлівасці кожнага дарослага жыхара наваколля і таму ніколі не меў страт". Апісвае Нарбут і адмысловую гульню, якая "праводзілася толькі ў вініарні Азіка". Кола гуляк - "бібулав" сядала вакол стала, у келіхі налівалася віно, а потым у поўным маўчані, з вялікай увагай, пільнаваўся палёт мух: на чый першы келіх сядала муха, той выйграваў і "меў права выпіць віно з усіх налітых келіхай". Гульня гэтая называлася "мушка". Страсці прытомнасць гулякі, Азік укладаў спаць у асобым "алькове" і потым, калі жонкі прыходзілі шукати сваіх мужоў, выдаваў ім з алькова іхніх гулякі. Таксама мемуары Нарбута данеслі да нас адмысловы "Гімн перад піццем гарэлкі": "Вітай змест над крышталем! Усе цябе хвальцаў.

Ты сучишаеш у смутку.
Ты саграваеш у халадрыгу.
Цябе паны, цябе пані
За пасілак маоць ранні,
Табе цэлае людское племя,
Носам руночы, б'е ў землю,
О радасць, о вяселie!
Поўнай губай піце смела!

Гэты гім склаў жыхар горада Маркевіч "чалавек, які меў востры разум і язык". Ён жа быў і заснавальнікам "Трубна-Бібулярнага" таварыства, для якога напісаў статут, які складаўся з вельмі камічных парадаў для сябру. Сам Маркевіч быў маршалкам гэтага таварыства. "Аднаго разу, вяртаючыся ад знаёмага ўранку, заехаў да касцёла на параты (пачатак а 8-й раніцы), і, усеўчыся на лаўку, убачыў уваішоўшага ў касцёл хісткім крокам мажнога і напалову п'янага мужчыну, які сеў на суседнюю лаўку. Гэта быў граф Плятар, дэздіч Шайбакполя і знаўца Бахуса". Пасля набажэнства Маркевіч зашоў да гвардыяна францішкану на гарэлку і зноў сустрэўся там з графам і з іншымі наведвальнікамі касцёла. Гвардыян пазнаміў Маркевіча і Плятара. "Маркевіч аддаўшы паклон спытаў Плятара: "Пане граф! Міла мне ў асобе пана пазнаць мужа супрауднай дасканаласці. Дагэтуль я быў маршалкам Таварыства Трубна-Бібулярнага і ўпіваўся звычайна калі 10-й раніцы, першым за любога іншага сябра; сёня я пераканаўся, што нягодны гэтай пасады і аддаю яе ў больш прыстойнай руці пана, які ўмее быць п'янам ужо на паратах. Прашу толькі распавесці як можна дайсці да такай дас

Хачу быць як Леў Сапега і Напалеон Орда

5 студзеня ў Беларусі адзначаўся Дзень супрацоўнікаў банкаўска-фінансавай галіны. Да гэтай падзеі быў надрукаваны адукацыйны календар "Тэхнобанка", які трэці

год падтрымлівае таленавітых школьнікаў. Некаторыя з юных падапечных банка і трапілі на старонкі календара.

Наши кар.

75 гадоў з дня нараджэння Ўладзіміра Высоцкага

Уладзімір Сямёновіч Высоцкі (25 студзеня 1938, Масква, СССР - 25 ліпеня 1980), музыка савецкага перыяду з беларускімі каранямі, акцёр, паэт, аўтар сотняў песень на ўласныя вершы.

тычна не згадваліся.

Высоцкі напісаў каля 700 песень і вершоў, сыграў кала трыццаці роляў у фільмах, іграў у тэатры, аўтадзіў з канцэртамі ўсю краіну і свет. Высоцкі закранаў у гады строгай цэнзуры забароненая тэмы (напрыклад, у раннія гады выконваў блатныя песні), спявав аў паўсядзённым савецкім жыцці і аб Вялікай Айчыннай вайне - усё гэта і прынесла яму шырокую папулярнасць.

Інаходзец

Я скачу, але скачу іначай -
Па камнях, па лужах, па расе.
Кажуць тут:

ён інаходдзю скача.
Эта значыць, што не яс усе.

Ды наезнік мой ліхі на мне
Страмянамі б'е мяне са злом...
А я бегаць хочу ў табуне
Без аброці і не пад сядлом!

Калі з ножнаў
шаблю не вымаюць,
Шабля зможа

рэзакт толькі глей.
Вось мяне стрыножваюць,

сядлаюць,
Рот ірвуть жалезнай цуглей!

Мне набілі раны на спіне!..
Я дрыжу бакамі ля вады!..
Як я бегаць хочу ў табуне -
Без сядла, аброці і нуды!

Сёння зноў
я стану пераможцам!
Скачкі! - Я, канешне, фаварыт!
Ставяць смела ўсе на інаходца.

Ды не я, -
жакей на мне хрыпіць!

Ён усадзіць шпоры
ў рэбры мне!

Скаляць зубы першыя рады...
А я бегаць хочу ў табуне -
Без сядла, аброці і нуды!

Танчаць, танчаць
скакуны на старце
Ў злосці, аж не могуць стаяць,
У шаленстве, лютасці, азарце,
І пускаюць пену, як і я!

У трывун жакей мой у цане -
Здатны майстру
верхавой язды!
Ох, як бегаў я б у табуне
Без сядла, аброці і нуды!

Не, не будуць залатымі горы!
Я апошнім рысу прасяку!
Я яму прыпомню тяха шпоры!
Запсую! Адстану на скаку!

Звон-сігнал!

Жакей ужо на мне.
Хмыліцца, не чуючи бяды...
Ах, як бегаў я б у табуне
Без сядла, аброці і нуды!

Што са мною?

Што раблю?! Што чую?!?
Што ж я?!

Зноў яму дапамагу?!
Я сабою праста не кірую!
Я прысыці не першым не магу!!

Што ж рабіць

ту застаецца мне?
Вышпурнуць наезніка свайго!
І пабегчы, нібы ў табуне,
Хоць і пад сядлом, ды без яго!

Я прыйшоў, а ён сапе пад сонцам
Па камнях, па лужах, па расе...
Першы раз
не быў я інаходдцам!
Я імкнуўся выйграць, як усе!
1970

Дайце свабоду!

Дайце сабакам мяса -
Хай яны пагрызуцца!
П'яніцам - хмельнага квасу:
Можа яны перап'юцца.

Зерне ў зямлю схаронім -
Можа мы з хлебам будзем.
Каб не сыцець варонам,
Болей стаўляйце пудзіл.

Трэба кахаць - каханым,
Дайце хоць кут на абодвух.
Добра, я буду рахманым -
Дайце ж вы мне свабоду!

Псам мясныя аб'едкі
Кінулі - псы не грызуцца.
П'яніцам далі гарэлкі -
Тыя не п'юць, смяяцца.

Людзі варон пужаюць,
А вараннё не баіцца.
Пары злучаць, - злучаюць!
А ім бы - каб разлучыцца.

З зерня не выйшлі ўсходы!
Што за такія цуды?!

Далі мне ўчора свабоду...

Што я рабіць з ёю буду?

1965

Пераклад
Міхася Булавацкага.

ДАСЛЕДАВАННІ МЯСЦОВАГА ФАЛЬКЛОРУ

У Лідскім раёне 276 населеных пунктаў, у некаторых з іх засталося па два-тры жыхары. Праз некалькі гадоў іх уж можа не быць, а разам з імі зникне і найбагацейшая народная культура. Дааследаўці і захаваць яе вельмі важна. Таму Лідскім раённым метадычным цэнтрам народнай творчасці (РМЦНТ) і раённым Цэнтрам рамёстваў і традыцыйнай культуры (РЦРТК) арганізоўваюцца дааследчыя работы па Лідскім раёне.

Селета на поясную куцю дааследаванне мясцовага фальклору адбылося ў вёсцы Даудава. Узбройўшыся дыктафонам, відэакамерай і паперай для запісу, работнікі культуры пачалі сваю вандроўку ў цудоўны свет этнічнай культуры. Адбылася дааследчая работа ў форме - вячорак, дзе ў простых абставінах вялася размова з жыхаркамі вёскі Даудава (Мацюта Л.І. (1926),

Кушаль В.А. (1936), Слесар Р.А. (1934), Мацюта В.П. (1932)). Бабулямі гэтая сустрэча ўспрымалася, як магчы- масце трошкі адпачыць ад гаспадарчых клопатаў, успомніць маладосьць, бацькоў, ды і прости пагутарыць з аднавяскіцамі і работнікамі культуры.

З вялікім захапленнем, цікаласцю і ўзбуджанасцю расказвалі яны, як праходзілі вячоркі ў іх вёсцы. Як доўгімі восенінскім і зімовымі вечарамі дзяўчата і хлопцы збраіліся ў нечыяй хате, з прасніцамі, ве- рацёнаі і іншымі прыладамі. Праплі лён на кужаль, світкі, воўну на дываны. А на так званым калектыўным бытаванні хлопцы займаліся больш размоўні, ды і жартавалі над дзяўчатаі (кужаль падпальняць, скінуць з калаўрота шнур і г.). Тыдзень у адных адпра- дуць, а другі тыдзень да другой хаты пераходзяць.

Прыкладна адзін раз у месяц (звычайна гэта прымяр- коўвалася да рэлігійных свя-

таў) наладжаліся вячоркі з музыкай. Да іх рыхталіся асо- бна. Запрашалі "свайго" гарма- ніста, а калі і з суседній вёсцы, і тады ўжо моладзь танцавала "да ўпаду".

Асабліва цікава было глядзець і слухаць, як жыхаркі з цудоўнай вёсачкі Даудава расказваючы пра вячоркі, пра- лі на верацяно і калаўротак. На жаль, кроснаў не знайшлося, але жанчыны вельмі добра распавядалі пра ўсе ўзоры, вы- рабы, схемы, сыравіну ткацтва. Гаспадыні хаты (Мацюта Л.І.), нават са сваёй шафы пачала дэмантстрація тканы кужаль і яркаляровыя дываны. Прыгожы ўзоры і яркія коле- ры дываноў здзівілі ўсіх пры- сутных на вячорках. Па тэмце ткацтва вялі размову майстры РЦРТК Яўген Маркевіч і Да- р'я Маташук. З усёй сур'ёзнас- цю ўзгадвалі носьбіты трады- цыйнай культуры ўсё, чаму вучылі іх бацькі і бабулі.

Успаміналі аб былым, апавядалі розныя прыгоды са сваімі вяскоўцамі, распавадалі, якія былі танцы, варожбы, гульні, прыкметы, нават прагучала адна царкоўная песня ("Неба і зямля"), яку і раней спявалі ў пост.

Прайшло ўсёго каля двух - трох гадзін, а ў багажы работніка культуры ўжо быў не адзін дзесятак фальклорных адзінак з гэтай цудоўнай вёсцы, з своеасబільным пачуццём гумару.

Праводзяцца экспеды- ці, вывучаючы абрацы рэгіёна, народныя рамёства. Падчас гэтых паходаў на свае вочы можна пераканацца, што вёскі і дагутуль застаюцца невычэрпнай крэніцай фальклору, этна- графіі, народных промыслов.

Н. ВАЙЦЮКЕВІЧ
метадыст па
этнаграфіі і фальклоры
Лідскага раённага
цэнтра народнай творчасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

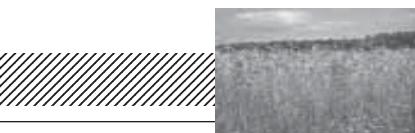
Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Музей Максіма Гарэцкага на Мсціслаўшчыне

Радзіма і ўесь свет
пачынаеца для кожнага
чалавека, асабліва
пісьменніка, з роднае хаты,
з роднага
кутка, - ці то вёска, ці горад.
Г.І. Гарэцкі.

Літаратурны музей
Максіма Гарэцкага заснаваны
15 студзеня 1993 года ў вёсцы
Малая Багацькаўка Мсціслаў-
скага раёна паводле загаду
Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і рашэння
Мсціслаўскага раённага Савета
дэпутатаў. Да нядыўнага часу
з'яўляўся філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай лі-
таратуры, у канцы 2010 г.
падпісан указ аб перадачы
музея ва уласнасць Мсціслаў-
скага гістарычна-археалагіч-
нага музея.

Гаўтула Гарэцкі зрабіў
надбізны план роднай
хаты. І па гэтым плане яе ад-
будавалі. Экспазіцыю даручылі
зрабіць Музею гісторыі
беларускай літаратуры ў Мен-
ску, дзе на той час дырэктарам
быў Л.Т. Хадкевіч, а саму экспа-
зіцыю рабіла Лідзія Камін-
ская, але яна атрымалася не
вельмі цікавая, і тады за гэту
справу бярэзца Міхаіл Івана-
віч Пратасевіч.

У 1993 годзе з нагоды
святкавання 100-годдзя з дня
нараджэння Максіма Гарэц-
кага, выдаецца указ аб ства-
рэнні музея. Аднак, нажаль, на
святкаванне адчыніць яго не
удалось. Толькі ў 1995 годзе
адбылося ўрачыстое адкрыццё
музея. Прыхадзілі вялікая дэле-
гация з Менска, Магілёва, Го-
рак і Мсціслава. Нілу Гілевічу
і Радзіму Гарэцкаму даручылі
урачыстое адкрыццё - перарэ-
заць ганаровую стужку.

Калі наведаць зараз гэ-
ту мясціну мы убачым драў-
лянную хату. Каля яе на бетон-
ным падмурку трохкунтнік -
паказальнік з надпісам "Музей
- сядзіба Максіма Гарэцкага".
Побач стаіць калодзеж з же-
найлом, пра які старажылы
ўзгадаваюць, як пра самыя ста-
ражытныя помнікі ў вёсцы. Пад-
няўшыся на ганак хаты злева
ўбачым мемарыяльную дош-
ку, аўтаратам якой з'яўляецца Э.
Астаф'еў. На дошцы адлюст-
раваны М. Гарэцкі у 1893 г.,

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук
Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія
Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубіцкі, Аляксей
Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>

калі ён скончыў Горацкую ка-
марніцкую вучыльню і надпіс
"Тут стаяла хата, у якой на-
радзіўся класік беларускай лі-
таратуры М. Гарэцкі".

І вось

нарэшце адчыні-
нім дзвёры:
"Добры дзень
гасцям музея!"
Заходзім у пер-
шую залу, нам
у вочы кідаеща
фотапартрэт М.

Гарэцкага, зле-
ва і справа абл-
лямаваны іль-
нінамі ручні-
камі з беларус-
кім арнамен-
там. Першы па-
кай складающа
са стэнду на
якіх адлюст-
равана жыццё
пісьменніка.
Усяго ў зале 9
стэндаў:

Гарэцкага.

Другая зала адлюст-
роўвае этнаграфічна - быта-
вую экспазіцыю. У цэнтры
невялічкая сялянская печ,
засланая дзвюмі посцілкамі.
Каля яе лапата для хлеба, ча-
піля, сякач, дзежка, карэц для
вады. Злева ад печы на паліцах
спарышы, глякі, мікі і іншыя
гаспадарчыя речы. Справа
вісяць ручнікі, ільніны фар-
тухі, саматканыя спадніцы.
Вісіць дзіячча люлька. У по-
куце абрэз, упрыгожаны само-
робным набожнікам. Пад абра-
зом стаіць стол з самаварам і
металічны кубак. У асоб-
ным купце змешчаны рамесныя інструменты.

Літаратурны музей М. Гарэцкага на гэты час знаходзіцца у цяжкім становішчы. Але як было сказаны раней, музей пе-
рададзены новаму ўлас-
ніку. І ўжо распрацоўва-
еца план яго адраджэння.
Першое што плануюць
зрабіць мясцовы музейш-
чыкі, гэта рэканструяваць
будынак, уцяпіць і зрабіць
добраў ўмовы для
захавання экспазіцыі.
Таксама адбудзеца перапра-
цоўка экспазіцыі. Тым больш
што паводле дзяржаўнай пра-
граммы "Культура Беларусі" на
2011 - 2015 г. былі паставленаe
задачы: Забеспячэнне захава-
насці Музейнага фонду Рэ-
спублікі Беларусь і агульнада-
ступнасці музейных прадметаў,
на якія плаунеца выдзеліць у
2012 годзе каля адзінаццаці
мільёнаў рублёў.

Мы спадзяёмся, што
пэўная сума будзе выдзелена і
на аднаўленне музея М. Гарэц-
кага.

Аліна Якушава,
студэнтка 450 гр.
БДУК і М.

**Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі**

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 28.01.2013 г. у 10.00. Замова № 14.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 4450 руб., 3 мес.- 13350 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.